

Vybíral, Z.: **Co je nového v psychologii**. Praha: Nová beseda, z. s., 2017. ISBN 978-80-906751-0-0. 115 s.

DOI: 10.2478/papd-2018-0008

Monografia profesora psychológie Zbyňka Vybírala, aktuálne pôsobiaceho na Masarykovej univerzite v Brne, netradičným spôsobom mapuje vývin psychologickéj teórie, zameriava sa na jej minulosť, súčasnosť i možnú budúcnosť. Psychológiu ako vedu podrobuje vážnej kritike, a to je presne to, k čomu vedie aj čitateľa – kriticky pristupovať k novým informáciám, hľadať súvislosti, nedostatky, neprijímať mechanicky to, čo je mu podsúvané. Zdôrazňuje, že pochybnosti o platnosti poznatkov sú namieste, posúvajú vedu vpred a práve kritické myslenie je základom dobrého poznania.

Autor na stopäťdesiatich stranách pútavým spôsobom prepája psychologické poznatky s vlastnými kritickými úvahami, čím ponúka čitateľovi ucelenejší pohľad na vývoj v oblasti psychologických teórií. Monografia je členená do piatich na seba naväzujúcich kapitol. V prvej z nich, ktorú autor nazval *Co se skoumá v psychologii*, prirovnáva dnešnú psychológiu k leporelu, k čomu dospela vďaka zjednodušovaniu poznatkov a ich nepresnému tradovaniu. Došlo k jej kríze, na jednej strane sú mnohé metódy a dodnes používané diagnostické nástroje zastaralé, na strane druhej ľudia majú voľný prístup k informáciám a už nie je také ľahké ich oklamať, ako tomu bolo v minulosti. Autor vyzdvihuje, že ľudské správanie nie je také predvídateľné, ako skoršie zistenia naznačujú, neplatia v ňom univerzálne uplatniteľné vzorce. Človeka treba vždy posudzovať v kontexte a je potrebné si uvedomiť, že všetky veľké zistenia sú len dočasné, momentálne, špecificky viazané na danú vzorku, preto je veľmi ťažké, resp. takmer nemožné ich v aktuálnom kontexte replikovať. Nestavia sa však k problematike a smerovaniu vedy skepticky, naopak, pozitívne hodnotí, že psychológia nabrala odvahu, zašla do servisu a má snahu „opraviť sa“.

V ďalšej kapitole *Psychologie v opravně*, tak ako samotný názov naznačuje, sa autor

venuje oprave vedy. V súvislosti s replikačnou krízou a s mnohými omylmi, polopravdami, skreslenými údajmi, ktoré neboli podložené serióznym výskumom, ako aj generalizovanými skúsenosťami veľkých psychológov, Zbyněk Vybíral vyzdvihuje ich význam z hľadiska vývoja teórie. Zdôrazňuje, že práve chyby z minulosti otrasú slepou dôverou vo všeobecne prijímané poznatky a mali by byť spúšťačom kritického myslenia.

Autor si vo štvrtej kapitole kladie otázku: *Co psychologie přináší společnosti a proč s tím má potíže?*. Za zásadný problém považuje, že psychológia sa usiluje vytvoriť pre ľudí návody, ktoré by mali všeobecnú platnosť, čo je nemožné. Celkovo hodnotí spoločnosť ako prediagnostikovanú, v ktorej sú mnohým ľuďom bezdôvodne pripisované rôzne poruchy osobnosti, a tak spochybňuje opodstatnenosť prehnanej psychologickéj starostlivosti. Ľudia, potenciálni klienti, sa stávajú obeťami „psychomarketingu“ a „psychobiznisu“ a kupujú si pozlátku. Ako v tejto časti monografie píše, psychológovia, ktorí by mali ľuďom pomáhať, vyhľadávajú neistých ľudí, pričom oni samotní šíria medzi ľuďmi neistotu.

Mozek vymývaný i léčený je názvom štvrtej kapitoly, v ktorej autor polemizuje nad významom aktuálne veľmi modernej neurovedy pre momentálny i ďalší vývoj psychológie. Poukazuje na to, že predpona neuro-, vďaka popularite neurovedy, automaticky a často neopodstatnene zvyšuje dôveryhodnosť čohokoľvek medzi laickou verejnou, vrátane sfalšovaných výsledkov. On sám spochybňuje prínos neurovedy pre psychológiu, považuje ju „len“ za zdroj dopĺňujúcich informácií, ktoré pre napredovanie vedy nepredstavujú výrazný prínos.

V psychológii je rozhodujúca interpretácia výskumných dát, holé údaje nemajú dostatočnú výpovednú hodnotu. Všetko závisí od toho, ako sa odborníci na získané dáta pozerajú, čo chcú

vyzdvihnúť, aké sú ich vlastné skúsenosti a aké sú aktuálne trendy. Tým možno vysvetliť nejednotné, často až protichodné zistenia autorov a modifikované závery výskumov. Z toho vychádza aj názov záverečnej kapitoly *Disciplína, ktorá nabíza interpretaci skutenosti*.

Za mimoriadne cenné možno považovať, že autor nielen nabáda čitateľa ku kritickému mysleniu, ale sám demonštruje, ako by malo vyzerať. V texte uvádza niekoľko príkladov známych prešlapov uznávaných odborníkov z minulosti, ktoré sú východiskom jeho úvah a ďalej zvyšujú vedeckú hodnotu publikácie. V závere knihy autor konštatuje, že psychológia by mala „postupovať eticky, byť triezva a opatrná pri zovšeobecňovaní, vyhýbať sa univerzálnym tvrdeniam, vychádzať v ústrety potrebám skôr jednotlivých ľudí než inštitúcií, neustále sa opravovať na základe nových výskumov a kultivovať pop-psychológiu“, s čím nemožno nesúhlasiť.

Co je nového v psychologii je knihou, ktorá má potenciál byť zaujímavým čítaním

pre každého odborníka z oblasti psychológie. Jej veľkou prednosťou je, že ju autor napísal zrozumiteľným jazykom blízkym aj širšej verejnosti, a tak môže byť poučná aj pre laikov, ktorí vedome alebo nevedomky bežne prichádzajú do kontaktu s populárnou psychológiou.

Na záver je potrebné podotknúť, že nejde o klasický prehľad psychológie a ak by čitateľ od knižky očakával, že bude nabitá univerzálnymi návodmi na šťastie, že bude prevratnou príručkou pre psychológov a psychoterapeutov, prípadne prinesie jednoznačné odpovede, bude sklamaný. To ale nebolo ani cieľom samotného autora. Veď už v úvode píše, že čitateľ si z knihy okrem nových informácií môže odnieť aj nový rámec pre absorbovanie informácií, rámec, ktorého súčasťou bude kritické myslenie, je to na ňom. A práve to v celej publikácii Zbyněk Vybíral vyzdvihuje.

Silvia Barnová

Markéta Závěrková: **Jak se žije s ADHD? Co se stane, když vám vstoupí do života, jaké to je žít s nimi a s námi.** Praha: Pasparta Publishing, 2016. ISBN 978-80-88163-30-5. 127 s..

DOI: 10.2478/papd-2018-0009

Autorka publikácie profesijne pôsobí ako psychoterapeutka, supervízorka a lektorka s dlhoročnými skúsenosťami, ktoré nadobudla pri práci s rodinami a popri individuálnej či skupinovej práci s deťmi.

A ako sa teda žije s ADHD? Na túto otázku nie je ľahká odpoveď. Po prečítaní knihy sa čitateľ priblíži svetu detí s ADHD, pozrie sa na problematiku očami terapeutky, očami matky dieťaťa s ADHD vyrovnávajúcej sa s touto životnou situáciou a v neposlednom rade očami chlapca s touto poruchou.

Obsahom publikácie je 11 kapitol a ku každej téme sa vyjadrujú všetci traja zainteresovaní, čo čitateľovi umožňuje lepšie pochopiť myseľ

dieťaťa s ADHD. Názov každej kapitoly začína jednotne slovíčkom „keď“: „Keď dostanete nálepku ADHD“, „Keď musím, tak musím“, „Keď neviem, čo robím“, a i.

Prvá kapitola definuje ADHD, ďalej sa v jednotlivých kapitolách dozvedáme, čo pre dieťa znamená nosiť nálepku tejto diagnózy, aj ako vyzerá každodenná rutina detí s ADHD. Jedna kapitola vysvetľuje rozdiely medzi ADD a ADHD, ďalšia sa venuje emocionálnym prejavom detí s touto diagnózou, pre ktoré je podľa terapeutky charakteristická menšia vyzretosť a okamžitý prejav v správaní. Ďalej prechádzame cez komunikačné bariéry, ktoré majú tendenciu vytvárať sa medzi deťmi s ADHD